PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL 248 Y87T88 1899
Yurdakul, Mehmet Emin
Turkce si'rler

4216

18/801

4216

ترکجه شعرلر

ناظمی :

رسومات امانتی اوراق مدیری

محمد امین

معارف نظارت جلیله سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

قسطنطنیه — ١٣١٦ — مطبعهٔ ابوالضیا

رسومات امانتی اوراق مدیری

محمد امین

ترکجه شعرلر

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

قسطنطنیه

١٣١٦

مطبعهٔ ابوالضیا

PL
248
Y87 T88
1899

LIBRARY
NOV 24 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

ترك قرنداشلرمه

چوبان آرمغانی   چام ساقزی

ادیب قدردان افندم !

لطف خطاب عالیکزه مظهریتله بختیارم . گوندریلان شعرلری اوقودم . روحلرمزك الك درین ، الك مخفی کوشه‌لرنده بسله‌دیگمز محبت وطنیه‌نك هر بری بر ناله‌ء آتشینی ، عسکرلرمزك مباشر وموفقی اولدیغی امر مشروع جهادك هر بری بر ترانهٔ دلنشینی اولان منظوماتکزی شمدی ایلك دفعه اوقویورم . بنده‌کز بو پاکیزه اثرلری بوندن اول صحایف مطبوعاتده سوه سوه ، سوینه سوینه اوقومش ؛ معارفه‌سیله هنوز شرفیاب اوله‌مدیغم ناظم حمیتمندینی غائبانه تبریك ایتمش ایدم .

بنده‌کز ظن ایدردمکه او مبارك . او رقیق حسلری او طرز بیان . او اصول نظم احاطه‌دن قاصردر . ظنمك حقیقتدن اوزاق قالدیغنی بو طبیعی اثرلر بکا آکلاتدی . کرچك دکلمیدرکه اولمش آنالرمزك محفظهٔ سامعه‌مزده بر طنین مدید وحزین براقوب کچن ساده . طبیعی خطابلرندن دها لطیف . اونلردن دها شیرین . اونلردن دها آهنکدار . اونلردن دها مؤثر ومفکر ، حاصلی اونلردن دها روحنواز بر سوز ، بر شعر بوله‌مایز ؟

حضرت قرآن ــ که امّ الکتابدر ــ دنیاجه سعادتمزی ، عقباجه

سلامتمزی متكفل نه وارسه هپسنی جامعدر . قضـايه رضايی ، احكام ـ مقدرات الهيه‌يه قارشی كمال تسليميتی بزه الهام وافهام ايدن اودر .

او كلام قدسی ، او بيان سمـاوی نه عالی بر معجزۂ رحمت آثاردر كه فنون وظنون بشريه‌يی قارشيسنده دمبستۂ عجز ومسكنت براقان نيجـه نيجه درمانسز دردلره ، نيجه نيجه مشكل بلالره چاره‌سازدر . علت وحكمتنی درك ايده‌مديكمز فلاكتلرك . مصيبتلرك . آفتلرك آتش حياتسـوزيله يوركلرمز چاير چاير يانديغی زمان اونلره كوثرريز تسليت اوله‌جق آنجق حضرت قرآندر . اودركه بزه بزی بيلديرر ؛ اودركه بزه بزی بيلديرمكله يارادانمزی ده طانيتير .

آه بن نه سويليورم ؛ اعجازلردن عاجز ايكن بنم او كتاب مبين حقنده ذكر ايله‌ن فوق‌العاده كستاخانه‌در ؛ فقط ذات عاليكز نه گوزل سويليورسكز :

« بۋ كتابدر : هر انسانه ايچين ، طيشين اوگره‌تن ؛
« كوكده ، يرده ، تنده ، جانده بر يارادان سزديرن .
— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

*

« بۋ كتابدر : يوركلری ايلكله بسله‌ين ؛
« « ايل باغنه گيرمه ! » دين ، دوست ياراسين باغلاتان .
« بۋ آنادر : هر اوكسزه « ياوروم ! » ديه سسله‌ين ؛
« نيجه جانلی قرداش ايدن ، بر بريچون آغلاتان .

ایشته ایلك دفعه گوردیگم بو منظومه گزده سراپا لطیفدر . چونکه : سراپا طبیعی، سراپا عالمانه ، عارفانه‌در .

بو اثرلری باصدیروب طاغتمق ، حاصلاتنك بر قسمنی شهدا عائله‌لرینه تخصیص ایتمك آرزوی پیغمبر پسندانه‌سنی بیاندن صکره بیوریبورسگزکه : « طوغری یولده‌می یوریبورم؟ یوقسه اوچورومله‌ره‌می دوشه‌جگم ؟ » بونی بنده گزدن اوگرنمك خصوصنده گوستردیگگز نزاکت عرض محوّیت ایچون ایسه چوق ، ابراز التفات ایچون ایسه نه چوقدر . یوریدیگگز یول ایسه اعتقادمجه اوقدر طوغریدرکه سالکلرینی دنیاده ، عقباده جنّت المأوای فوز و نجاتك کشاده باب قبولنه ایصال ایدر . البتّه امین اولملیسگزکه حسن نیّتگز مبرور ، سعی و همّتگز مشکوردر .

شو سوگیلی وطنی شرّ اعدادن صیانت یولنده قربان اولمقدن اصلا یوز چویرمیان سلافه‌نوشان شهادتك او اصدقای دولتك ، او فداکاران ملّتك، او اخیار امّتك دیدیگگز گبی « بویونلری بوکوك . گوزلری یاشلی » یتیملری . زوجه‌لری ایچون بزلر لزومی قدر آغلایه بیلسه‌ك اونلرك یوزلری بلکه براز گولردی !

التفاتنامه‌گزی توجّه ادیبانه‌گزك بر یادگار قیمتداری اولمق اوزره صاقلایه‌جغم . منظوماتگزی خالصانه تقدیرات و تبریکاتمه تردیفاً اعاده و تقدیم ایدیبورم . توجّهات قلبیه‌گزك منتداری‌یم .

باقی اخلاص و حرمت افندم .

بیوك آطه فی ۲۵ حزیران سنه ۱۳۱۳

رجائی زاده

اکرم

میر حقیقت‌پرور !

اهدا بیوردیغکز شعرلری کمال اعتنا ایله اوقودم . اجدادمزك مسلك اصیلانه‌لرینه مقارنتی حسبیله ترکلرك اخلاق و اذواقنی آثار منظومهٔ سائره‌دن زیاده ناطق اولان بو اشعار طبیعیه ایچنده اك چوق بکندیکم ــ آناطولیدن بر سس ــ سرلوحه‌سی آلتنده بارق اولان فریاد محرقدرکه شمدی یه قدر بو زمینده کوردیکم اظهار فکریه و یاخود بو مقامده تصادف ایتدیکم الحان قلبیه‌نك بر چوغنه ــ اعتقادمجه ــ فائقدر . بر ترك عسکری بو نوحه‌یی تکرار ایده‌رك کیدرکن اطرافنده‌کی طاغلر . دره‌لر لسانه کلوب آنك مقام و مألنه آشنا کورنسه‌لرده لایقدر دیه بیلورم .

بنده‌کزجه اوصاف معلومه‌یی حائز اولان بر سوز هانکی وزنده اولورسه اولسون شعردر . و اویله بر شعر ایچون هپ چیغرلر بردر . بو اوصافدن عاری بولنان سوزلر ، یاخود شیلرده هر هانکی وزنده اولسه شعر عد اولنه‌مز . او قبیلدن سوزلره اقوال منظومه دیه بیلورسه‌كده بر منظومهٔ شاعرانه دیه‌میز . نظم بشقه ، شعر بشقه‌در . اشعارده موضوع ایله متناسب اوزان اختیارینی لازم کوردیکمز حالده ایسه دیه‌بیلورم که

شعرگزڭ وزنی دخی موضوعنه کمالیله توافق ایدیور. بناءً علیه شو موفقیتکزی سزاوار تبریك گوریورم.

ترکلره مخصوص بر اسلوب، بلکه ده وطنمزڭ کهسار و جویبارلرینی آندیرر صورتده طینت و ملیتمزه منسوب دیمك اولان بو وادئ شعره دوام ایتدیککز. قصبات و نواحیمزڭ سوق و بازار و مسجد و منارلرینی گوسترن بو یولده ایلرلمك ایستدیککز تقدیرده رغبت عمومیه‌نڭ سزی تشییع و استقباله شتاب ایده‌جگندن امین اوله بیلورسکز. شعرگزی اوقورکن نزدمده حاضر بولنان یتمش یاشنده بر اختیارڭ گوزلرندن یاشلر آقیوردی. دیدیگم رغبت عمومیه ایچون بونلر بر اشارت بلکه ده بشارت اتخاذ اولنه بیلور.

باقی سعی و همتکز دائم اولسون افندم.

فی ١٢ کانون اول سنه ١٣١٣

عبدالحق حامد

افندم !

مكتوبكزى آلدم . اشعاركزى اوقودم . حقيقة بر ترك عسكرينك حسيات مردانه و وطنپرورانه سنى مصور كوردم . هله لساننك دخى شيوهٔ ادب دائره سنده اولەرق بر ترك نفرينك سويله يه بيله جكى، آكلايه جغى بر طرزده انتخابى بحق تقديره سزادر . صره سى دوشدكجه دفعاتله سويلمشمدر؛ ينه سويلرم : ادبيات و على الخصوص شعر حسيات و افكار مليه نك تصويرندن، لسان ادبى هركسك سويلديكى لساننك دوزكوزيده سندن عبارت اولمق اقتضا ايدر. او حسيات و افكار ايستديكى قدر تعالى ايتسون. او لسان ايستديكى قدر مكمل و مصنع اولسون؛ لكن ينه تملى، كوكى، مبدئى «عوام» ديديكمز افراد امتك قلبنده، بيننده، ديلنده اولمليدر . افكار و حسيات مليه نك ملى بر لسانله افاده سى : ايشته شعر . ايشته ادبيات!. قيون كندى قوزيسنى قوقلامقله طانيديغى كبى خلق دخى كندى افكار و حسياتنى طانير. كندى حسيات و افكارينى كندى لسانيله تصوير ايتمين شعرى ايستديكى قدر كوزل اولسون . اوروپادن تقليداً مأخوذ اك عالى افكارى ، عرب و عجمدن مستعار اك پارلاق صنايع لفظيه يى جمع اولسون ؛ ينه بكنمز، بنمسه مز ، بو بنم فكر و قلبمك محصوليدر ديمز . كندى لسانيله ، كندى حسياتنه موافق اوله رق سويلنمين سوزدن اصلا تأثره كلمز .

بو سببه مبنیدرکه آناطولیده اسکیدن بری السنهٔناســده دوران ایدن وَبزم ادبیّات عالمنده قاله آلمسنه‌ده تنزّل اولنمیان پارمق اصــولنده بعض شــعرلر ، شرقیلر بنجه نابینك ، باقینك ، فضولینك اشــعارینه ترجیح اولنمغه شایاندر . اونلر بلکه قباجه‌در ؛ لکن ترکجه‌در . افاده ایتدکلری افکار بلکه پك عالی دگلدر ؛ لکن ایچلرنده بر حس ، بر حسّ ملّی واردر . صنایع لفظیه‌دن نه‌قدر خالی ایســه‌لر حسّیات قلبیّه ایله او قدر مملو اولدقلری گوزیلور ، طوییلور . اونلر اوقنورکن، عالم اولســون ، جاهل اولسون ، هیچ بر ترك یوقدرکه تأثره گلمســون . صورتا آغلاته‌جق بر مآلی متضمن اولمیــان بر مصراعی کندیسنی آغلاتیر . زیرا : قلبنك طمارى تلنــه طوقنور . حالبوکه فضولینك اڭ پارلاق ، اڭ مصنّع بر بیتی امّی بر ترکه دگل، ادبیّات عتیقه‌نك اڭ سوزشلی پرستشکارلرندن بر ادیب مقلّده بیله هیچ بر تأثیری موجب اوله‌ماز .

مجرّد حسن توجهکز سائقه‌سیله تقدیر عاجزانه‌مه حواله بیوردیغکز اشعارکزی ترك لســانیله وَترك افکار وحسّیاتنی حاوی اوله‌رق یازلمش گوردیگمدن ، وَنورسیدکان شعرامزڭ عجم مقلّدلگندن بسبتون فرنك مقلّدلگنه ارجاع عنان ایتمکدن ایسه برازده ترك لسان وَحسّیات وافکاری میداننده آت اوینتمغه اوزنمه‌لری ترقیات ملّیّه نامنه آرزو اولنمامق قابل اولمدیغی جهتله بوڭا بر چیغر آچدیغکزدن طولایی سزی تبریکه . فعل خیرکزیده ستایشه سزاوار گوریورم افندم .

فی ۱۸ حزیران سنه ۱۳۱۳

سامی

شاعر روح آشنا ، ادیب حمیت‌پرور افندم !

بر قاچ سنه‌در الفت ادیبانه‌کزله شرفیابم . آثار علیه‌کزی ـ صحایف مطبوعاته زینت‌بخش اولمازدن اول ـ گورمش ایدم . بر نسخه‌سنی احسان بویوره‌رق بنده‌کزی تکرار قرین ـ توجهات قیلمشدیکز . او زمانلر واقع اولان مباحثاتمزده ملاحظات عاجزانه‌می پك مفصل اوله‌رق عرض ایتمشدم . ملّی شعرلرك شدّت تأثیرینی ، درجهٔ نفوذینی ابتدا کندیمده تجربه ایله‌مشدم . فقط مجروحین غزاتك خدمت مفتخره‌سنه مأموراً ایکی آی امتداد ایدن سیاحتم اثناسنده هر کس اوزرنده‌کی تأثیرینی دخی تجربه ایتمك بنده‌کزجه میسّر اولدی . شعرلرکز سوسلی صالونلرك دیوارلرینی آشامایان منظومه‌لردن دگل ، بوتون عثمانلیلرك گوکللرنده مکین اولان حسّیات مقدّسه‌یی ناطق شعرلردندر .

هپسی ده گوزلدر . هر بری : بر جوهر ، بر بدیعه‌در . فقط « قرآن کریم » منظومه‌کز حقیقةً بویوك ، امّا هر جهتله بویوك بر اثردر . انسان ایچین مدار افتخار اوله‌جق بر چوق فضائل ایله متخلّق و متحلّی اولدوغکزی ـ بنده‌کز گبی ـ شرف الفتکزله ممتاز اولانلر ایی بیلیرلر . لکن شاعرلککزله افتخار ایده‌جك اولورسه‌کز بو منظومه‌کزله مفتخر

اوقلوگز . بو : بر بویوك اثردر . بر قطعه‌یه بر فلسفه صیغشدیره‌بیلمش ، اونی‌ده ملّتك لسانیله سویلیه‌بیلمشسکز . موفّقیّتکز شایان‌تبریکدر .

دین اسلامك ظهور وانتشارندن اوّل ـ حتّی چوق دگل ، اون بش یگرمی سنه اوّل ـ عرب قومنك حالی شایان‌دقّت ایدی . عربلر قیز چوجقلرینی دیری دیری طوپراغه گومرلرایکن اولاد محبّتی نه‌در هیچ سزمزلردی . غصب وغارت امرنده ارککلر قدر ایشه یارامایان قیزلرك فضله‌لری (فضله بوغاز) لردن معدودایدی . اختیارلری عمرلرینك صوڭ گونلرنده سفالت ایچنده کیمسه‌سز براقیق ، قادینلری یوك حیوانی کبی قوللانمق ، وَدها بو قبیلدن بر چوق طویغوسزلقلر او زمانکی عرب قومنك عاداتی‌ایله حکمفرما ایدی . وحشت وَاونك لازم‌غیرمفارقی اولان سفالت‌معیشت بو مرحمتسزلکلری امورعادیه‌دن فرق ایتدیره‌مه‌مشدی . وقتاکه اسلامیّت قرآن کریم ایله انتشار ایتدی ، کتاب اوّل امرده : « دوشون ؛ صوگره اینان ! » دیدی . جبر ایتمدی . اینانانلر قناعت‌ـ وجدان ایله ایناندیلر . اونلره : « بوتون مؤمنلر قرداشدرلر » دیدی . اوندن صوگره : « یاایّهاالنّاس ! سزی بر نفسدن خلق ایدن اللّهدن قورقکز . او سزی دائما گوزتلر . یتیملره مالّلرینی ویرکز . کوتوسنی ایسیله تبدیل ایتمیکز ؛ ویمیکز . بو بویوك برجنایتدر . مسکینك طعامنه گوز دیکمیکز . بلکه اونلری ارزاق ایدکز . اکسا ایدکز . اونلره قول‌معروف‌ایله خطاب ایدکز . رفق‌ایله معامله ایدکز . یتیملرك اموالنی ظالمانه یینلر معده‌لرینه آتش القا ایتمش اولورلر . فقرایه ، محتاجینه ذکوة ویرکز . عاجزلره شفقت‌ومرحمت ، قادینلره رعایت‌وحرمت ایلیکز . »

دیمه‌لك باریا قلق ایله صفات ایچنده یشایان بر وحشی انسان سوروسنی منتظم بر هیئت بشریه حاله کتیره‌جك اولان شرائط تمدنی بیلمیوردی . واسباب موجبه‌سنی حاضرلادی : تعاون وتناصرك انسانلرجه بر وظیفهٔ مقدسه اولدیغنی اوکرتدی . حقوق متقابلهٔ بشریتی بو اساس اوزرینه قوردی . شرع شریف : انسانلری حقوق متقابله‌یه رعایته وجداناً ، عادةً مجبور ایدن بو کبی شروط وقیود اجتماعیه‌دن باشقه بر شی دکلدر . ایشته بو کتاب حیوانلری انسان یاپدی . وجدانلره مرحمت وشفقت ویردی . وظیفه تلقین ایتدی . اوندن صوکره کندینی انسان طانیان هرکس وظیفه‌سنی بیلمکه باشلادی . بو وظیفه کوکللرده عزت نفس اویاندیردی . غارت یرینه ملك ، زنا یرینه نکاح ، انانیت یرینه محبت متقابله ، حیوانجه‌سنه مجادله ومقاتله یرینه تعاون وتناصر قائم اولدی . جمعیت بشریه‌ده تمادیٔ حیات آنجق تناسله ممکن اولدیغی ایچین اسلامیتدن اول بالطبع آنالق بابالق واردی ; فقط صوکره عائله تأسس ایتدی . قرآن کریم افراد عائله‌نك حقوقنی تفصیلاً تعیین ایله‌دی . اولجه بر وحشی انسان سوروسی واردی . افرادك وظائفنی تعیین ، جمعیتك سعادتنی تأمین ایده‌جك اولان قوانین معاشرت ومدنیت افرادی یکدیکرینه قارشی علاقه‌دار نفع وضرر ایدن حقوق متقابله اساسی اوزرینه مؤسس اولدی . صوکره اوقدر مکمل بر هیئت انسانیه تشکل ایتدی که . مدنیتك بوندن عالی معناسی حالا دوشونوله‌میور ، بوندن مکمل صورتی بوکونده مجهولدر . بو درجه تکامل وتعالی نتائج فعلیه‌سز قالیرمی ؟ شبهه‌سز قالماز . بناءً علیه یکرمی سنه ظرفنده انوار مدنیت پك چوق یرلره شعشعه‌پاش

سعادت اولدی . هر کسه عزّت نفس ویرن ، وظیفه‌سنی بیلدیرن ، شاهراه اسلامته مدنیّته یول آچان بو کتاب معالی نصاب اولدی . سز بو حقیقتلری بر قطعه ایله نه گوزل بیان بویوریورسکز :

« بو کتابدر : هر کشی‌یه بنلك ویرن ، یول آچان ؛
« انسانلغك سرگیسنه آرمغانلر آصدیران .
« بو چراغدر : اوبه‌لره ، قوناقلره نور صاچان ؛
« بر کویلینك ایشلرینی تاریخلره باصدیران .

وقوعات انسانیّه تکامل تاریخی نقطهٔ نظرندن فیلوسوفانه مطالعه اولنورسه علی العموم ادیانك وبالخاصّه اسلامیّتك تهذیب وجدان خصوصنده گوستردیگی تأثیرك انسانلر اوزرنده کی نفوذ معنویسی نظر شکران ایله گوزولور . بك چوق کشیلر ادیانك ظهورینی ، تکاملنی بو نقطهٔ نظردن مطالعه ایتمکه موفّق اولمشلردر ؛ یالکز افاضل اجانبدن ذکر ایتمك ایجاب ایدرسه کمال جسارت واعتماد ایله دیه بیلیرم که [ماقس موللر] ، [رەنان] [فره‌دزیق اشتراوزر] وامثالی محقّقین ادیانی بو احاطهٔ نظرله مطالعه ایتمشلر ؛ حتّی ادره‌یر [گوستاو لوبون] ودها برچوق فضلا . دین اسلام ایچین بو حقیقتی اعتراف ایله‌مشلر ؛ اسلامیّتك انتشاریله جمعیّت بشریّه‌نك معناً ، مادّةً نه مرتبهٔ کماله واصل اولدوغنی اوزون اوزادی‌یه — یعنی دلائل ووثایق تاریخیّه ایله — بك واقفانه بر صورتده کتابلرنده یازمشلر ، بیلدیرمشلردر .

تفصیلات تاریخیّه‌یی شبهه‌سز ذات عالیکزدن ، بنده‌کزدن و بر چوق کشیلردن زیاده بیلن او فضلانك بك فیلوسوفانه اولان او مفصّل

ملاحظه‌لری کتاب تاریخنڭ اڭ عالی . اڭ قیمتدار . اڭ مهم صحیفه‌لرینی تشکیل ایدر . بو صحیفه‌لر جذبه‌داردر ؛ اڭ معنّد ذهنلری تربیه ایتمکده ، اڭ هیجانلی تعصّبلری یاتیشدیرمه‌ده پك بویوك بر قدرت اقناعیّه‌یه مالکدر ؛ لکن بونلرڭ ذهنلری اقناعده دگل . گوڭللره تأثیر ایتمه‌ده هیچ بریسی سزڭ شو گوزل قطعه‌گزه دگمز . بو قطعه‌گز او قدر فصیح . او قدر عالی ، او قدر مؤثردر :

« بو کتابدر : یورکلری ایلکله بسله‌ین ؛
« « ایل باغنه گیرمه ! » دیین ، دوست یاراسین باغلاتان .
« بو آنادر : هر اوکسزه « یاوروم ! » دیه سسله‌ین ؛
« نیچه جانلر قرداش ایدن ، بربریچون آغلاتان .

بو قطعه جامع الکلمدر . بو قطعه‌ده بویوك بر فلسفه مندرجدر . برنجی مصراعی : بو کتابڭ انانیت وحشیانه‌یه بدل محبت اخوتکارانه تلقین ایده‌رك تهذیب وجدان ایتدیگنی پك سلیس . پك طبیعی بر طرز بیانله ناطقدر . جمعیت بشریه‌نڭ سعادتی ایچین بو برنجی شرطدر . نیچه جانلر قرداش ایدن ، بر بریچون آغلاتان بو دورلو محبتدر . مشهور « آدام اسمیت » ڭ « سمپاتی » فلسفه‌سی بودر ؛ انسانلرڭ وجداناً ، فکراً تکاملی آنجق بونکله ممکن اولور . حتی بو تکاملڭ نتیجه‌سیدر . « ایل باغنه گیرمه ! » سوزی « حقوق ملکه رعایت ایت ! » تنبیه محققنڭ تمثالی ، بر قومی افاده‌سیدر . بو حقوقه رعایت افراد آراسنده تعاون وتناصر گبی بر علاقهٔ انسانیتڭ امنیه‌بخش سعادت اولماسنه بادیٔ تشویق اولور . بو لازم ملزوم قبیلندن برشیدر ؛ حتی افرادڭ حقوق متقابله‌سی نه‌قدر قطعیت ایله

تعین ایدر . وَ اوْ حقوقه نه‌قدر رعایت اوْلوْنوْر ایسه افرادهیئت آراسنده حسن معاشرتده اوْقدر قوّتله جایگیر اوْلوْر . یعنی مدنیّت اوْ درجه‌متانتله تأسّس ایدر . بوْ بر قانوندر .

بوْ نصل ممکن اوْلابیلیر ؟ هیئت اجتماعیّه اعضاسندن بری دیمك اوْلان هر فردك افرادسائره‌یه قارشی برچوْق وجهلرله ، برچوْق علاقه‌لرله کندیسنی مقیّد قیلان بر وظیفه ایله مکلّف اوْلدوْغنی دوشونمسیله ، سعادت شخصیّه‌سنك سعادت عمومیّه‌یه قطعیاً تابع بوْلوْندوْغنی بیلمسیله اوْلوْر . بوْنی بیلیرسه دوْست یاراسنی باغلار . قرداشلری ایچین آغلار . بوْ وظیفه‌یی بیلن انسانلر مدنی اوْلوْرلر . بختیار اوْلوْرلر . بویوکلگك یاپیسنی بویله انسانلر قوْرارلر . صحرالری بلادمتمدّنه‌یه ، خرابه‌لری معموره‌لره تحویل ایدرلر . شبهه‌سز :

« بوْ بیلگیدر : اوْلوْلغك یاپیسنی قوْردوْران ؛
« چیپلاق طاغلر یشیللەتن ، ویران کویلر شنله‌تن .

چوْق طوْغری . چوْق گوزل ! بوْ ادّعا گزه حضرت عمرالفاروقك فتوحاتیله اطرافه شعشعه‌پاش سعادت اوْلان عرب مدنیّتی بر بویوك دلیل اوْله‌رق ذکر اوْلوْنه‌بیلیر . چوْق طوْغری ، چوْق گوزل ! فقط بوْنی سز سوْیلیگز . هرکسدن گوزل ، هرکسدن شاعرانه سویلیوْرسکز . آنالر ، آتالر لسانیله سویلیوْرسکز . گوکلّه مونس اوْلان . سامعه‌یی اوْقشایان اوْ دلبر ترکجه ایله سویلیوْرسکز .

احتمال که آثارعلیّه‌کز حقنده مبالغه ایتدیگمه ذاهب اوْلانلر بوْلوْنوْر . لکن بزم سلامتمز ایچین کندی سعادتلرینی پایمال ایدن ، بزم یاشامامز

ایچین اوقلمغه گیدن ، چوجقلرینی اوکسوز ، زوجه‌لرینی طوّل براقان قرداشلر ایچین سویلنن سوزلردن کیم متأثر اوقلماز ؟ علی‌الخصوص او دوستلرك یارالرینی باغلامق خدمت مفتخره‌سیله مأمور اولمش . مدت مدیده اونلرله قونوشمش ، سیاحت ایتمش ، یاشامش بر دوقتور سزك بو ملّی شعرلرکزدن نصل متأثر اولماز ؟ مبالغه دگل ، او اثرکز بر فلسفه‌یی تضمن ایدییور : حکمت اسلامیّت !.

قرآن کریم حقنده‌کی منظومه‌کزی سائر اثرلرکزدن عالی بولدیغمه سبب ده بودر .

« بو آنادر : هر اوکسزه « یاوروم ! » دیه سسله‌ین ؛

امّ الکتاب ایچین سویلنن موزون سوزلرده بوندن درین بر فکری متضمّن ، بوندن گوزل بر مصراعه تصادف ایده‌مدم .

بو اثرکز ترکلرك حسّیات دینیه‌سنی سویلر .

☼

« جنگه گیدرکن » ده حسّیات وطنپرورانه‌سنی سویلر . اوندن صوکره اڭ زیاده قیمتی حائز اولان بو بریکی اثرکزدر . بو ایکی اثر ادبیّاتمزك تاریخنده سزه بر موقع مخصوص حاضرلامغه کافیدر . فقط سز عموم ترکلرك گوكلنده یرکزی بولدوکز . بو دها شرفلیدر . بختیار اولوکز . چونکه : ترکلری بربرلرینه علاقه‌دار محبّت ایدن حسّیات مقدّسه سزك آغزکزله نغمه‌سرادر .

« بن بر ترکم دینم ، جنسم اولودر .
« سینه‌م ، اوزم آتش ایله طولودر .

« انسان اوّلان وطننك قوْلوْدر .
« ترك اولادی اوده طوْرماز ؛ گیده‌رم !

ده‌ين ظاهرده سزسگز : فقط حقيقتده بوتون تركلردر .

صحائف مطبوعاته زينتبخش اولمازدن اوّل لطفاً يازوب بنده‌گزه احسان بويورمش اولدوغكز بوْدلبر اثرلرى خدمت ومأموريتم اثناسنده مجروحين غزاته اوقوردم . ملّى شعرلرك شدّت تأثيرينى . درجهٔ نفوذينى آكلامق ايچين بوندن گوزل تجربه اوله‌ماز . امين اولوكز ! ترك اولادلرك جمله‌سى سزك شعرلرگزده الڭ مقدّس ، الڭ عزيز ، الڭ صميمى « حسّيات » لرينك عكس صدالرينى بولويورلر . هپسى ممنون ، حتّى مغرور اولويورلر . چوق كشيلر شعرلرگزى ديڭله‌ديلر . بنده‌گز اوقودقجه « گيده‌رم » رديفى آغزلرنده عكس صدا گبى تكرّر ايدردى .

بو منظومه‌گزده حسّيات وطنپرورانه‌يى ناطق بر « شعر ملّى » نك هر دورلو خواص ومزيّاتنى جامع بر بديعه‌در . حسّيات وطنپرورانه بو منظومه‌ده سوزشلى بر صورتده جلوه‌نما اولمقله قالميور . حتّى سوزلرگز بو حسّيات مقدّسه‌يى تعريف بيله ايدييور .

محبّت وطنيّه بسيط بر حس دگلدر . فى الحقيقه تحليل اولونسه طوغدوغمز ، بويودوگمز يرلره ، سوديگمز ، اوزله‌ديگمز شيلره بزى صميمياً علاقه‌دار قيلان — آجى طاتلى — بر چوق خاطراتك وجدانمزده بلاتعيّن سزديرديگى بر حس معضل ومركّبدر كه اونكله متحسّس اولدوغمز زمان طوغريدن طوغرى‌يه لوحه‌ئ ادراكمزده هيچ بر شى تعيّن ايتمزسه‌ده اوزاقدن اوزاغه بر چوق خاطرات بزه ماضى‌ٔ حياتمزك فانى ، فقط

سوگیلی بر طابلوسنی عرض ایدەرك گوگلزی رقتە گتیرر . او وقت آكلارزكە بو محبّت آتا یوردی . اجداد اوجاغی گبی بزی طوغدوغمز یرە باغلایان علاقەلردن باشقە بر شی دگلدر .

ذات عالیكز روح آشنا بر شاعرسكز . بو « پسیقولوژی » شو منظومەكزدە اڭ معنادار بر طور ایلە ، اڭ شیرین بر لسان شعر ایلە متجلّی‌در .

« بو طوپراقلر اجدادمڭ اوجاغی .
« اوم ، كوییم هپ بو یرڭ بوجاغی .
« ایشتە وطن ! ایشتە تڭری قوجاغی !
« آتا یوردین اولاد بولماز ، گیدەرم !

« تڭریم شاهد طوراجغم سوزمدە .
« ملّتمڭ سوگیلری اوزمدە .
« وطنمدن باشقە شی یوق گوزمدە .
« یار یاتاغین دشمن آلماز ؛ گیدەرم !

صوڭ قطعەنڭ ایكنجی مصراعی امثالسزدر . دردنجی مصراعی پك معنادار در . دیناً وطن محبّتنڭ عائلە محبّتی ایلە قائم اولدوغی بوندن زیادە معنا (اكسپرەسیون) ایلە افادە اولونەماز . هر دولت وملّتڭ بقاسی ایچین دائماً لازم وبناءً علیە مقبول اولان عصبیّتی منظومەكزڭ شو قطعەسی مخادنتكارانە بر لسان ایلە ناطقدر :

« یارادانڭ کتابنی قالدیرتمام .
« عثمانجغڭ بایراغنی آلدیرتمام .
« دشمنمی وطنمه صالدیرتمام .
« تکری اوی ویران اولماز ؛ گیده‌رم !

مقدّس بیلدیکی کتاب عظیم الشّانی قالدیرتمامق، شرفلی، شانلی بیلدیکی بایراغی آلدیرتمامق ایچین گوکلندن هرشیئی، حتّی اولوم قورقوسنی، اولادوعیال علاقه‌سنی سیلن، وطنی تکری اوی بیلن افراد وعساکره مالك اولان بر دولت الی الابد یاشار. وارلغنی هر زمان آوازهٔ مظفریتیله بیلدیرر. بنده‌کز شعرلرکزی ازبر بیلیورم؛ فقط هر ترك بنم کبی شو قطعه‌یی ازبرله‌یوب گوکلنده دائما ورد ایتملیدر.

« هانکی ترکدر گردننه اورغان کمند اوردورور ؟
« هانکی ترکدر مسجدینه چاکلی قوله قوردورور ؟
« ملتمز کوله اولماز ؛ بویله گونده کیم طورور ؟
« بز ترکلرز ؛ [قیزیلی ایرماق] اولور بویله طاشارز .

شعرلرکز ادبیات قومیه‌مزڭ اڭ شرفلی، اڭ گوزل بر تمثالی، حسّیات مقدّسه‌مزڭ اڭ صمیمی، اڭ عالی لسان حالیدر. بو سببله نظر عاجزانه‌مده قیمتداردر، محترمدر. یالکز شو ایکی منظومه‌کز ترکلرڭ گوکلنی آلمغه کفایت ایدر.

*

سز ترکلکه حقیله آشناسکز. قدرت تألیفده گوستردیککز اقتدار — افکار وحسیاته اکسا ایتدیککز صور افاده‌ده — کمال شعشعه ایله ظاهر

اوڭلیور . حتی ذهنکزده افکارڭ توالی . کوڭلکزده حسیاتڭ تجلیسی اصلا ترکجه اولیور . ترك اولهرق دوشونیورسکز . ترك اولهرق طویویورسکز .

بسته کارلغکزده تحسین خوان اولامق ممکن اولماز . او آثاردن . آثاردن قالمه سوزلری ، او ترکجه تعبیراتی هپمز بیلیرز . فقط معاصریمزدن هیچ برشاعر بیلمیورم که اوثلری سزڭ قدر عالی برنیتله قوللانمش اولسون ، بو درجه‌لرده حسن صورتله‌ده تألیف ایده‌بیلمش بولونسون . پارمق حسابیله چوق شعرلر . هم کوزل شعرلر وار . فقط هپسی ترکجه دکلدر . معنا وماهیت شعر اعتباریله اثرلرکزی امثالندن ممتاز ایدن خواص عمومیه وخصوصیه‌سنی آڭلایه‌بیلدیکم کبی عرض ایتدم . صنعتکارلغه کلنجه : موفقیت قلمیه‌کز حقیقةً سزاوار تبریکدر . هم پارمق حسابیله ، هم هرکسڭ آڭلایه‌بیله‌جکی قدر ترکجه یازلمق شرطیله ظاهر (!) پك کوزل ، پك عالی ، پك نازك شعرلر یازیله‌بیلیرمش .

بنده‌کز اوته‌دن بری بونی بیلیردم . چونکه : او نوع شعرڭ غایت کوزل نمونه‌لرینی حافظه‌مه چوقدن نقش و حك ایتمشدم . « قزمی بابا » نڭ او معنادار . فیلسوفانه شعری ـ که بر چوق دوستلرم کبی تقدیراً ذات عالیکز دخی بر نسخه‌سنی طلب بویورمش ایدکز ـ قدر عالی ، درین ، معنادار ، حکیمانه شعرلره معاصرین شعرامزڭ هیچ برینڭ ، اما هیچ برینڭ اثرلرنده مصادف اولمادم . حالبوکه بو ذکر ایتدیکم شعرلر پارمق حسابیله مرتب ، اولدقجه قبا ترکجه یازلمش شیلر ایدی .

معلوم عالیکزدر : شو صوڭ ایکی سنه اثناسنده ادبیات عالمنده ینه

اوآسکی ، فقط مهم بحث اورطه‌یه قونولوب تازه‌لندی . لسانڭ ساده‌لشدیرلمسی . شعر عثمانینڭ وزندن قورتارلمسی کبی مسئله‌لرڭ مناقشاتیله صحایف مطبوعات طولدی . « پارمق حسابی پك طبیعی ، پك قومیدر ! اونی قبول ایتملیز ؛ (وزن) مضر بر قیددر ؛ بو قدر قافیه‌پرستلك نه اوله‌جق ؟ ادبیاتمزڭ توسعنه باشلیجه مانع بودر ! ذاتاً بابالرمزڭ شعری بویله‌می ایدی ؟ بو عرب وعجم مقلدلکیدر . » دیه‌نلرڭ سسلری صیقجه صیقجه ایشیدلمکه باشلامش ایدی . حتی من جهةٍ چوق طوغری اولان بو شکایتلر میاننده : « لسانمز (ترکجه !) در ؛ عربی وفارسی کلمه‌لری قوللانمقده نیچین حالا اصرار ایدییورز ؟ اونلری لسانمزدن آتملی ؛ ترکیبلری بوزالم . فلان ، فلان » کبی آز معلوماتله ، چوق سوزشله سویلنمش سوزلرده واردی . حتی نظم عثمانی‌یی وزنسز اولدیغی حالده قافیه‌سز ، قافیه‌سزده اولمقله برابر عدد هجاسی غیرمعین بر حال وصورته قویمقله اصلاح ایتمك کبی هر ذهنده قولایلقله لمعه‌پاش تجلی اوله‌میان بعض فوق العاده فکرلرده عالم مطبوعاتده عکس انداز اولمغه باشلادی .

دیکر بر صنف ادبا ـ که اهمیتجه صنوف سائره‌یه شبهه‌سز فائقدر ـ دخی : « شعر وزنسز اولماز ؛ نته‌کیم طاغلر چمنسز اولماز ؛ بو ایکی شی لازم ملزوم قبیلندندر ؛ وزن شعرڭ موسیقیسی‌در ؛ موسیقی آهنك صورتنده جلوه‌نما بر شعردر . شعرده موزون سوز صورتنده بسته‌لنمش بر موسیقی‌در ؛ وزن او قدر موحش ومزعج بر قید دکلدر ؛ یالکز قواعد عروضی اوکرنمك ایچین آزیجق زحمت آلمالی ؛ برازده یازی یازمه‌ده

ممارسه پیدا ایتمه‌لی . » دیه اوّلکیلره جواب ویرردی . بنده‌گز بو مباحثات ومناقشاتی آز چوق دقّتله تعقیب ایدردم .

حتّی ــ ادبیّات عثمانیّه‌یه مدّت عمرنجه خدمت ایتمش اولمق حیثیّتیله ــ بو مسئله‌لرده ملاحظاتی شایان اهمیّت . مطالعاتی شایستهٔ اعتماد اولان بر ذات ایله ــ وزن و پارمق حسابی ــ مسئله‌سنه دائر بر گون آرامزده جریان ایدن سورکسز بر مباحثه‌ده فکرلرینی مختصراً بیان بویورملرینی رجا ایتمش ایدم! مشارالیه‌ده : « پارمق حسابیله کوچوك شعرلر، شرقیلر یازیله‌بیلیور . خوش اولیور : لکن بو گونکی لسانمزله پارمق حسابی اوزره موضوعی عالی ، مهم بر شعر سویلمك ممکن دگلدر ؛ وصف ترکیبلر ، اضافتلر بر بیوك مانعه‌در ؛ وزنسز اوله‌ماز . » جوابیله حکم ایتمشلردی . واقعا شو حکمده مطلقاً دگل، نسبةً اصابت وار . چونکه :

ذات عالیکزك شو :

« ای گوزل کوی ! ویران اولما ؛ صاقین شو گنج یاشکده ؛
« طاغلرکده تازه اوتلر ، پنبه گللر بیترکن .
« ای چوبانلر ! نی آکلك ؛ جوشغون صولر باشنده ؛
« یایزاقلرك آراسنده یاوری بر قوش اوترکن .

قطعهٔ شاعرانه‌سی ــ که « ایدیل » لرك الك دلبرلرندندر ــ البتّه موزون اولمقدن زیاده بو صورتده گوزل گورونور .

شبهه‌سز :

« آتشم یانمه‌دن دومانم توتر ؛
« ویران باغچه‌لرده بلبللر اوتر .

بیتی ـ که قائلی مجهولدر ـ موزون اولەجق اولسه بوقدر سوداوی اولمز.

واقعا شو :

« باش اورتوکی بر طرفه آتمشسین ؛

« صاچلرکی بربرینه قاتمشسین ؛

« نیچین بویله چمنلرده یاتمشسین ؟

« گونش طوغدی ؛ آرتق اویان سودیگم !

قطعۀلطیفەسی ساده ؛ فقط شوخ مشربانه ، شیرین افادەسیله الندە تول باشنده گل گبی شعرلره ، آریستوقرات منظومەلره احتشام افاده نقطۀ نظرندن قیاس قبول ایتمزسەده اسلوبجه ، صنعت تصویرجه ، تأثیرجه والحاصل نەتیجه اوندن قیمتسزمیدر ؟ ظن ایتمم !..

بندەکز گوزل اولمق شرطیله هر دورلو شعرلری سوەرم . فقط وزنلی ، یاخود وزنسز ، سوسلی ، یاخود سوسسز اولدوغی ایچین دگل . حدّ ذاتنده گوزل اولدوغی ایچین سوەرم .

بونلرهپ طوغرو ! بوقدرینی هرکس اوتەدنبری اعتراف ایدردی . فقط بو طرز تحریر تصویرمناظرده موفقیّت گوستریبیلیر . موضوعی عالی ، حکیمانه بر شعر سویلك ایچین کافی دگلدر . چونکه : وصف ترکیبلر ، اضافتلر مانعدر . بناءً علیه ممکنده دگلدر . دینیلیردی .

بندەکز قسماً طوغرو اولان بو ادّعانك متضمّن اولدوغی حکم اطلاقینك اساساً فاسد اولدوغنی بیلیردم . حتّی هرکسه اثبات ایدەجك قدر قوّتلی دلیللر ازبرمده واردی . صنعتك شخصی اولدوغنه اوزمانده معتقد ایدم . فقط بو مسئلەلرله او قدر مناسبتم اولمادیغی ایچین یالکز

ـ بر گون گلوب ده ینه ـ بو طرز ایله پك عالی اثرلر یازیله بیله جگنی امید ایتمکله متسلّی اولویوردم . ذات عالیکز امیدمه صورت ، ادعامه قوّت ویردکز . چوق کیشیلرك مستحیل ظن ایتدکلری شیئی سز امکان عادی دائره سنده گوستردیکز . بر منظومه یه بر مسلك حکمت صیقشدیردیغکز و غریبدر که وصف ترکیبلرله اثرکزی بزه مگی بو طرز شعره موافق بولمادیغکز ایچین اثرکز چیرکین اولاجغنه پك گوزل اولدی .

ظن ایده رم که وزن ایله وصف ترکیبی واضعلری بیننده ـ منطقجه نسب اربعه دن نه وار بیلم ؟! ـ فقط نه نسبت وارسه پارمق حسابی ایله بو ساده ، عالی طرز بیان آراسنده ده اویله بر نسبت وار !..

« پارمق حسابیله یازیله ماز ؛ خایر یازیلیر ؛ یازلمالیدر ؛ یوق یازلمامالیدر . » دیه بر چوق بحثلر غزته و رساله لرك ستونلرینی بر وقت طولدوردی . سزك امضاکز گورولمدی . لاف سویله مکدن زیاده اثر ابراز ایتمك دها قناعتبخش در . سز اویله یاپمش اولدوکز . دیمك یازیلیورمش !..

استطراد

[اسکی یونانك مشهور فیلوسوفلرندن (زه نون) ـ بیلم نیچین ! ؟ ـ حرکتی انکار ایتمکده اصرار ایدرمش . بعض معارضینی اوزون اوزادی یه دلائل سرد ایتمکه قالقیشه رق ضلالتده اولدوغنی کندیسنه اثبات ایتمکله اوغراشیر طورورلرمش . مشهور « دیوژه ن » سوز ایله اقناعه چالیشمغه حاجت گورمیوب یرندن قالقمش . اوته یه بری یه بش اون آدیم یورومش . سزك جوابکزده طبقی دیوژه نك جوابنه بکزه یور . منطق لسانجه غالبا (اثبات بالنّقیض) بودر !..]

فقط شو ملاحظه‌دن آنجق بر شعر ملّینك وجوبنی ادّعا ایدنلرله من‌غیرحد برابر بولوندوغمی آكلاشلمالیدر . او شعرك‌ده پارمق حسابیله ترتیب ایدیلوب ممكن اولدوغی قدر ترجه و وصف تركیب‌سز یازلمش اولماسنی كندیمجه آرزو ایتدیكمی بیلنمه‌لیدر. بالعكس آریستوقرات شعرك علیهنده دكلم. ایستر قلاسیق اولسون ، ایستر روماتیق ویاسمبولیست اولسون ، صنعت مسئله‌لرنده علی الاطلاق حكم ایتمك قوله‌مز. اربابی بدیعه‌لر یپار. بو اعتقادی تجربه‌لرمله قازانمشم. وزن وقافیه گوزل شعر سویلمكه مانعمی؟ آدامنه گوره!..

شو صوك عصرك اعتقادمجه نفعیسی اولان «قاآنی شیرازی» خارقه‌لر یاپمق ایچین وزن وقافیه‌دن استفاده ایدییور . چوق كشیلرك قلملرینه فنا حالده طوقلاشان او مزعج قیودی ابرازصنعته وسیله عد ایلیور . مثلا :

« بكر دون تیره ابری بامدادان برشد ازدریا ؛
« جواهر خیز وكوهر بیز وكوهر ساز وكوهر زا ؛
« زبس لاله زبس نسرین دمن رنكین چمن مشكین ؛
« زبوی آن زرنك این هوا دلكش زمین زیبا .

شمدی بشو شعرده وزنجه بر سكته ، قافیه‌جه بر قصور ، معناجه بر مناسبتسزلك وارمی ؟ یاخود اولسه‌بیله او كا سبب مطلقا وزنمی‌در؟ مطلقا وزن ایسه نیچین موزون اثرلر ایچنده مثلا ، ابوالعلانك :

غیر مجد فی ملّتی واعتقادی ؛
نوح باك ولاترنّم شاد .

مطلعیله باشلایان او فیلوسوفانه مرثیه‌سی ایله دها سائر آثار برگزیده‌سی ، خاقانی شیروانینك :

« هان ای دل عبرت بین !

خطابیله باشلایان فیلوسوفانه شعری ، سعدینك وده‌ها بر چوق حقیقی شاعرلرك انافس آثاری اولان سوزلر کبی پك معنالی. پك عالی شعرلر وار . یوق ، اگر بو اسلوب افاده ، بو طرز بیان کوچ ایسه بو آدملر نصل اولوب‌ده بو اثرلری وجوده گتیرمشلر ؟ هله قاآنی نصل اولوب‌ده بو طرز ایله یوزلرجه قصیده یازابیلمش ؟ یوق بو آهنك چیرکین ایسه نیچین بکا خوش گلیور ؟ بیلم !.. بیلدیگم شودرکه شاعرلکه اساساً استعداد ایستر . یازمغه اقتدار ایستر. اربابی پك اعلاسنی یاپیور. هم پك قولایلقله یاپیور. وزن وقافیه علیهنده بولونمق دگل . هرشیده افراط وتفریطه صاپمق میزان حقیقتك مسند نقطه‌سی اولان دائرۀ اعتداله اوزاق دوشمر .

شعرك هر دورلوسنی یازمق هنردر . بزم دورلو دورلو تحسساتمز وار. حیات ملیه‌مزك دورلو دورلو صفحاتی موجود. دورلو دورلو لسان حالمز اوله‌جغی طبیعی وضروریدر. یالکز اصل ملی شعرمز یازمق حسابی اوزره اولمالی . هم‌ده اك زیاده شایان اهمیت او شعر ملی بولونمالیدر .

طبعمك فیض شاعریتدن او قدر نصیبی یوق ایسه‌ده شعردن ذوق آلیرم . شعری تبجیل ایده‌رم . شعره نظر حقارتله باقمقده اولدوغم ذاتاً مسلم بر ادعا دگلدر. بزه شعردن اول وده‌ها زیاده لازم اولان فنی استخفاف ایتمك ایسته‌ین شاعرلری سومم . ایشته بوقدر . شعر بر ملتك لسان حالیدر. سوگیلری ، کدرلری والحاصل هر دورلو حسیاتی اونکله تجلی ایدر . بو حیثیتله شعر مبجلدر، معززدر . اونك ایچین شعر نه‌قدر ملی اولورسه حسیات ملیه‌یی او قدر تربیه وتهذیب ایلر. او حسیاتی او درجه قوتله بر نقطه‌ده توحید ایدر ، بر امله باغلار . فقط شعر قومیت مخصوصه‌سنی غائب ایتمکه باشلادیغی گوندن اعتباراً محو ومنقرض اولمغه‌ده باشلار .

مدّت عمریمی مطالعه ایله کچیرییورم . آز چوق اوقودوغم شعرلر بنده کزده بویله بر اعتقاد حاصل ایتدی . مدنیتك تاریخ تکاملنده بوکا قوّتلی دلیللر بولدم . اونك ایچین شعرك الك اول ملّی اولماسنده‌کی اهمیّتی پك بویوك کوریورم . بیلم بو اعتقادده اولان بر آدم شعری تحقیر ایده‌بیلیرمی ؟..

*

بك افندی !

ذات عالیکز مقتدر قلمکزی (شعرملّی) نك احیاسی اوغورنده قوللانیورسکز . فیضبار اولان طبیعتکز سزی بدیعه‌لر . خارقه‌لر ایجاد ایده‌جك قدر بختیار قیلمش . یازکز ! سزك قدر ترکلرك روحنه آشنا ، لسانه آشنا ، آماله آشنا اولوب‌ده بو قدر کوزل یازان شاعر آز اده برکلیر . کیتدیککز یولی صورمایکز . همان یازکز ! کوستردیککز یول شعر ملّیمز ایچین بر شاهراه ترقّیدر . سزی او یولده تعقیب ایدنلر بولونور . چونکه : بزم سعادتمزی تأمین اوغورنده فدای جان ایدن قرداشلرمزك یتیملرینه هدیّه ایتدیککز بو شعرلر او یتیملر حقنده جمله‌مزك کوکلنده مکین اولان شفقت و محبّتی غلیانه کتیرمکده هر شیدن مؤثردر . سزی تعقیب ایدنلر بولونور . بو خدمتك مکافاتی عمومك کوکلنی قازانمقدر . سز بوندن امین اولمالیسکز !..

استانبول فی ۹ تموز سنه ۱۳۱۳

جمعیت طبیه اعضاسندن

دوقتور رضا توفیق

عرفانپناهم بگم !

کرمنامه‌کزی بیوك بر مسرتله آلدم . شعر ملّیمزی احیا مقصدیله یازدیغکز و گوزل پارچه‌لری بر کتاب شکلنده نشر ایتمگی دوشوندیککزه نه‌قدر اصابت ایتمشسکز . بو بابده مطالعهٔ قاصرانه‌می صوریوریسکز . بزم گبی غزته‌جی و روماجیلرك بویله ادبیّات ملّیّه‌مزك اك رقیق ، اك دقیق مسائلنده بیان مطالعه ایلمگه نه‌اقتداری اوله‌بیلور ، نه‌ده حقّی !

بنده‌کز شعر ایله اك آز اشتغال والفت ایدنلردنم . گوزل شعرلری پك زیاده سوزسه‌مده روحمك خوشلانه‌جغی . قلبمك متحسّس اوله‌جغی رقیق ، دوشوندیریجی شعرلره شمدی‌یه قدر پك آز تصادف ایده‌بیلدیگم ایچون اکثریا اوقومغه باشلادیغم بر منظومه‌نی یاریده براقمغه مجبور اولیورم .

بنده‌کز صنایع لفظیّه‌دن او قدر آکلامم . . بر شعرده آرادیغم هرشیدن اوّل روح ومعنادر . حقیقت معنانی نه‌قدر ساده الفاظ ایچنده بولورسه‌م گوگلم او قدر خوشلانیر . چونکه فکرده او محتشم الفاظك رقّتی . الوانی . آهنگنی آرامق ایچون اوغراشمزسه قلبم — دها دوغریسنی و فنّیسنی ایسترسه‌کز — دماغم معنادن نصیبنی دها زیاده بر قوّت وسهولتله آلیر ، دها زیاده ذوقیاب اولور .

محتشم ، مصنّع ، منتخب الفاظ ایچنده‌کی گوزل شعرلرك قیمتنی انکار

ایتمك ایستمیورم . خیر ! فقط بوندن ذوقیاب اولمق ایچون فکر ادبیات ایله پرورده اولمش، او رقت ایله الفت ایتمش اولمق، آنك بتون بدایعی. الوانی حاصلی بتون لطافتلرینی بردن احاطه ایده‌بیله‌رك آهنكنی غائب ایتمیه‌جك برذوق ادبی‌یه مالك بولنمق ایجاب ایدر فکرنده‌یم .

عاجزکز گبی بضاعه‌سزلر بوکا مقتدر اوله‌مازلر . بز شاهد دلربای حقیقتی آچیق، تکلفسز، طبیعی بر ساده‌لك ایچنده گورمك ایسترز .

بونك ایچوندرکه « عصر » ه اهدا بیوردیغکز اشعاری المه آلدیغم زمان آنلرده‌کی علوی ساده‌لك ، ملی آهنك ، روحنواز معانی حسمه دوقندی . پك سودم . اوت ، والده‌سنك قوقوسنی آلمش بر چوجق گبی سودم . دفعات ایله اوقودم .

بزم ایچون حقیقی شعر اولسه اولسه بونلر اولملیدر . چونکه : بونلر دوغریجه، بلامانع، بلاتکلف قلبه نفوذ ایدییور .

محتشم الفاظ ایچنده مزینات بدیعیه‌یه بورونمش . صنایع بیانیه ایله بزنمش ، مکلف ، رقیق ، دقیق شعرلردن هرکس ذوقیاب اوله‌ماز . هر فرد نصیبنی آله‌ماز . آنلر خواص ارباب ادب ایچون ایدر .

بتون افراد ملت شعر ایستمزمی ؟ شعردن ذوقیاب اولمیان وارمی ؟ ادبیاتی اولمیان لسانلرك بیله ملی اشعاری بولنمیورمی ؟ بوحالده هرکسك آکلایه‌بیله‌جگی . ذوقیاب اوله‌جغی بر شعر چیغیری آچمه‌نك وجوبی انکار اولونه‌بیلیرمی ؟

بزده استادا کرمك زمزمه‌لری برعاشق غریبك حکایه‌سی. کور اوغلی داستانی قدر رواج گورمامشدر ؛ وهیچ برزمانده گوره‌مز. افراد کندی

آگلایه‌جغی برشعری آزار . زمزمه‌لر خواصکدر . شمدی عاشق غریبلر ،
گوز اوغللری ایله اوغراشان افراد ملتـه روحی تسریر ایده‌جك ،
علویت دینیه‌یی ، محبت وطنیه‌یی ، محبتك سرائرینی ، حاصلی بتون معالی‌یی
هر کس طرفندن آگلاشیله‌بیله‌جك . هر کسك قلبنك تللرینه دوقونه‌بیله‌جك
بر آهنك ایله افهام ایدر صورتده بویله ملی ، علوی برشعر چیغیری آچمق
ادبیاتمزك اك بیوك لوازمندن ، اك جدی احتیاجاتندندر .

سز بو مسلکك مجددی ، پیشواسی اولیورسکز . بنم ایچون تقدیردن ،
تشکردن بشقه سویلنه‌بیله‌جك هیچ بر سوز یوقدر .

کتابکزی میدان مطبوعاته آتیکز . آز زمان ایچنده بو طرزده
حیرت‌بخش عقول اوله‌جق درجه‌ده چوق اثرلر وجوده گله‌جگنی ،
بو سهل ممتنع تقلیدده پك چوق ادیبلرمزك اوزه‌نه‌جگنی گوره‌جکسکز .

باقی دوام عمر توخواهم ذکردکار !

سلانیك فی ۱۹ ایلول فی ۱۳۱۳

فضلی نجیب

بز ناصل شعر ایسته‌رز ؟ [۱]

« کور اوغلی » نه ؟ آناطولی طاغلرنده گوروڭ .
هپ اولری ، یاپیلری چاموزلره بورونن ،
کوچجکلرده ، رنجبرلرك یورتلرنده اوقونور :
بر کتاب‌که یا بر یتیم کچیسنی چالدیرتیر ؛
یا بر چفتجی چوجغنی ایصسز طاغده قالدیرتیر ؛
اویله شیلر بیلمه‌تیرکه عقللره طوقونور .

« فاتح » نه‌در ؟ استانبولك سورلرینك آلتنده ،
قره دکز بوغازنده . حصارلرك صرتنده ،
غایت گوزل دوشونولمش ، غایت ایی طویولمش :
بر شعرکه شهیدلرك آل قانیله یازلمش ؛
بر قلیچ‌که بر کتابك آلت یانته آصیلمش ؛
بر آلتوندن هیکلدرکه بر اوطه‌یه قونولمش .

[۱] منظومه‌لرم یونان محاربه‌سی اثناسنده سویلنمکه باشلانمشدر .

بز اوق شعری ایسته‌رزکه چفته گیدن بابالر ،
اکین ایچن گنج قیزلرله اوڤدوڤن کسن آنالر .
یانیق سسین دیکلرلرکن گوڤز یاشلرین سیلسینلر .

باشلرینی آچیق . بیاض سینه‌سنه قویسوڤنلر :
یوره‌کنك اوزلریچون چارپندیغین طوڤیسوڤنلر :
بوڤ چارپنتی ، بوڤسس نه‌در ؟ نه‌لر دییور ؟ بیلسینلر .

آناطولیدن بر سس

یاخود

جنکه گیدرکن :

بن بر ترکم دینم ، جنسم اولودر .
سینه‌م ، اوزم آتش ایله طولودر .
انسان اولان وطننك قولودر .
ترك اولادی اوده طورماز ؛ گیده‌رم !

یارادانك کتابنی قالدیرتمام .
عثمانجغك بایراغنی آلدیرتمام .
دشمنمی وطنمه صالدیرتمام .
تکری اوی ویران اولماز ؛ گیده‌رم !

بو طوپراقلر اجدادمك اوجاغی .
اوم ، کویم هپ بو یرك بوجاغی .

ایشته وطن ! ایشته تکری قۋجاغی !
آتا یۋردین اولاد بولماز ؛ گیده‌رم !

تکریم شاهد طۋراجغم سوزمده .
ملتمك سوگیلری اوزمده .
وطنمدن باشقه شی یوق گوزمده .
یار یاتاغین دشمن آلماز ؛ گیده‌رم !

آق کوملکله گوز یاشمی سیلرم .
قره طاشله بچاغمی بیله‌رم .
وطنمچون یۋجه‌لکلر دیله‌رم .
بۋ دنیاده کیمسه قالماز ؛ گیده‌رم !

ترك عسكری

يوثان سنوريني كچركن :

[illegible]

الڭ گوزل يوز بزه چيركين ، بز سودرز ؛ ترك يوزى .
الڭ ايي اوز بزه فنا ، بز ايستەرز ؛ ترك اوزى .
ملتمز آلقشلارز ؛ آڭلدقجه (ترك) سوزى .
بز تركلرز ؛ بز بو قانله ، بز بو آدله ياشارز !

اوَ ننىدر : ينه بو گون بزه سويلر ؛ [سگود] ى .
اوَ ديلمردر : ينه بو گون بزه ويرز ؛ اوكودى .
ملتمز چوجق ايدى ؛ بو سسلرله بويودى .
بز تركلرز ؛ دشمنلره يالين قليچ قوشارز !

هانگى تركدر گردننه اوروغان ، كمند اوردوروّر ؟
هانگى تركدر مسجدينه چاڭلى قوله قوردوروّر ؟
ملتمز كوله اولماز ؛ بويله گونده كيم طوروّر ؟
بز تركلرز ؛ [قيزيل ايرمق] اولور بويله طاشارز !

ترك عسكرى

ترحاله قلعه سنه بایراق دیکدکدن صوکره:

اسکیلرك بو یرلردی، بو ایللردی طوراغی.
ایشته بو کون ینه یاقدق؛ اسکی، سونوك چراغی.
بو قلعه‌یه بزده دیکدك؛ اولو دولت بایراغی.
قوچ یکیتلر! آتنه‌ده هایدك بر صو ایچه‌لم!

شو طاغلرده، شو بللرده گچمشلرله یاریشدق.
یایلم آتش ایله‌یه‌رك دشمنلرله چارپیشدق.
قانلر صاچدق؛ یاره آلدق؛ دولت ایچون چالیشدق.
قوچ یکیتلر! یکیت کیمدر؟ قورقاق کیمدر؟ سچه‌لم!

تاریخلره یکیت آدین یازدیرانه نه موطلو!.
یورکلره شهید قبرین قازدیرانه نه موطلو!
بو دولتك بویوكلگین آرتیرانه نه موطلو!
قوچ یکیتلر! اون آله‌لم؛ سرمزدن کچه‌لم!

ترك عسكری

شهید یاخود عثمانك یوركی

ای گوزل كوی ! ویران اوملا ؛ صاقین شو گنج یاشگده ؛
طاغلر گده تازه اوتلر ، ینه گللر بیتركن .
ای چوبانلر ! بنی آكلك ؛ جوشغون صولر باشنده ؛
یاپراقلرك آراسنده یاوری بر قوش اوتركن .

ای پارلاق آی ! ایشیغك صاچ ؛ یولجیلرك گوزینه ؛
او یرده‌كه كوتو گیجه گیزله‌مشدر مزارم .
ای یولجیلر ! بنی صورك ؛ ملتمك اوزینه ؛
او گونده‌كه بر زلزله دوزله‌مشدر مزارم .

ای ترك قیزی ، ای آنا ! « صوص ! » سنده طویغو یوقمی در ؟
بر اوغلكی ، بر غنجه‌كی قربان ایتدك چوقمی در ؟
هر یانه قایغو چوكمش شو وطنك یولنده .

ای ترك ایلی ، ای وطن ! سن هر بر یردن اولوسك !
اسكی ، یكی ، طاتلی ، یانیق سسلر ایله طولوسك !
سوگی ، گنجلك ، ایستك ، صاغلق فدا اولسون یولگده .

یاره‌لی ترك عسکری

یتیم چوجق

مأخوذ

احمدك قایغوسی

ویران کوپی بر یایلادن آییران ایصسز طاغك ،
یشیل ، پنبه کولکه‌لره حسرت چکن ایرماغك
اتکنده ؛ بر قاچ قیریق فدانجغك یاننده ؛

قیزیل کونش تپه‌لره صوكك ایشیغین صالدیغی ،
دره‌لری قراکلقلر ، غریبلکلر آلدیغی
بر صیره‌ده ، یر یوزینك الك آجیقلی وقتنده :

اون یاشنده بوینی بوکوك ، بغری یانیق بر چوجق .
اوستی باشی اسکی پوسکی ، یالین آیاق یاوروجق ،
کوزلرینی یوله دیکمش ؛ بریسنی بکله‌یور .

حزین وقتی طاییسنك باغچه‌سندن قوپاروب
صاقلادیغی الما‌لری صمانلقدن چیقاروب
کوکسجکی اوزرنده صیقی صیقی طوتیور .

ۋز قلردن يوله طوغری برقراڭی گوزنجه .
هر گنج زنجیر تارلاسندن کویجگنه دونجه
« ایشته اودر ، اودر ! » دیه سوینه‌رك قوشیور .

کوی چوبانی قویونلری ، کچیلری گوده‌رك
طاغدن اینوب یاقلاشنجه آغلایه‌رق گیده‌رك
یورکلری صیزلاتیجی بر سس ایله دیيورکه :

« یکیت . آرسلان بابامی پك غریبسه‌دم ، اوزله‌دم : »
« گون قراردی ؛ شمدی‌یه‌دك اونك یولین گوزله‌دم . »
« باباجغم گلیورمی ؟ هیچ یوللرده گوردکمی ؟ »

« کویمزه عسکرلگی بیتیره‌رك دونن چوق . »
« چیچك آینده گیتمشدی ؛ بو گونه‌دك خبر یوق . »
« باباجغم نیجه اولمش ؟ یولجیلردن صوردکمی ؟ »

ترك عسكرى

آه انالق یاخود زینبڭ دعاسی

یاوروجغم ! طوكه‌جقسك؛ گل بغرمه الڭ صوق :
یوره‌كمده یانان آتش بلكه سنی ایصیدیر .
ای قرداشلر !... سس گلیور؛ آه كیمسه‌دن امید یوق :
قار یاغیور .. فیرطنه وار .. یولّی چیغلر آلمشدر .

ای قارلی طاغ ! یولم كسنمه؛ بر اوجاقلق اودون ویر :
ایصسز، ویران قولوبه‌مده یاوروم یوله باقیور .
ای صغوق قار !... سویلتمیور؛ اوخ یوزمی یاقیور :
یول بلیرسز .. بیلمیورم .. اوچورومی شو دوز یر .

ای اللّهم ! انسان اوغلی باشقه‌سیچون قایغوسز :
اوكمده‌كی قارلی طاغلر، اوچوروملر طویغوسز .
بنی قورقو؛ یتیم حقین قورده قوشه یدیرتمه .

شو انسانلر آجیمق نه ؟ بیلمیه‌جك ایسه‌لر :
یتیملرڭ گوز یاشلرین سیلمیه‌جك ایسه‌لر .
كس نسلنی بو طوپراغه بزدن اولاد گتیرتمه .

پیر محمد پاشا جامع شریفی

قرآن کریم

بۇ کتابدر : هر انسانه ایچین ، طیشین اوگره‌تن :
کۆکده ، یرده ، تنده ، جانده بریارادان سزدیرن .

— — — — — — — —

— — — — — — — —

بۇ کتابدر : هرکشی‌یه بنلك ویرن ، یۆل آچان :
انسانلغك سرکیسنه آرمغانلر آصدیران .

بۇ چراغدر : اۆبه‌لره ، قۆناقلره نور صاچان :
بر کۆیلینك ایشلرینی تاریخلره باصدیران .

بۇ کتابدر : یوزکلری ایبلکله بسله‌ین :
« ایل باغنه گیرمه ! » دیین ، دۆست یاره‌سین باغلاتان .

بۇ آنادر : هر اوکسزه « یاورۆم ! » دیه سسله‌ین :
نیچه جانلر قرداش ایدن ، بربریچون آغلاتان .

[illegible] : [illegible] هر شیئی صوردقدن :
[illegible] دیمدن ... بولار کوستردن .
[illegible] : قولاغك [illegible] :
چیلاق طاغلر یشیللدن ، ویران کویلر شنلدن .

ای قرداشلر ! شو کوچوجك آرمغانم آتمایك ؛
بر غنچه‌در : محمّدك گل باغندن درلدی .
[illegible]قین ، بونی یابه چیچك دمتنه قاتمایك ؛
بو شی سزه اوزکزی آچمق ایچون ویرلدی .

گوزللك وايلك قارشیسنده :

« موسیو زوناروبه !.. »

پارلاق گونش ایلك ایشیغین مائی گوله سرپرکن ،
یاواش یاواش ایکیمز ،
یوجه طاغلر باشلرینه چیقالم ؛
اورمانلره ، اووالره باقالم ؛
دیکله‌یه‌لم ؛ سویله‌یه‌لم ؛ دوشونه‌لم ؛ اوگه‌لم .
قیرده کوکلی گنج قیزلر .
اتك اتك چیچکلری طوتارلر ؛
او دیکنلی یوزده آغزلر .

ای گوزللك . ای طانرلق . گونشلرك شعری :
سنك ایچون طوغلشده ؛ تپه‌لری . بللری .
ایستردم که هر شی یول ویرسین :
سنی هر یر گزه‌بیلوب گوسترسین .
گر بر گون گوزلرم .
گورمزایسه شو قورودن کچرکن .
یپانی گل یاپراقلری ایچندن .
سنی قوشلر سویله‌سین !

گیجه قوشی ویران یرلر طاشلرنده اوترکن .
سس سز سس سز یالکز .
تونمز اوتلمش اوجاقلره وارالم ؛
یتیملری ، یوقسوللری صورالم :
آجیالم ؛ آغلایالم ؛ اوقشایالم ؛ سوهلم .
گوك یوزندن [کوکبلر] ،
ایشیقلرین بزه طوغری صاچارلر ؛
او قراکلق یولمزی آچارلر .

ای ایپلك ، ای دنیانك ، انسانلغك امیدی !
سنی هرکس بر پارچه‌جق دیکله‌سه‌یدی ، گورسه‌یدی ؛
آه او وقت بو قایغولر قالقاردی ؛
گوز یاشلری سوینج ایچون آقاردی .
بختی قره شعرم ،
هر یوودان باشقه سسلر طویاردی ؛
کندیسنی الك بختی یار صایاردی .
ی ایی سس نرده‌سك ؟

رسّام حضرت پادشاهی موسیو ژوّناروّنك تصویریدرکه اشبو
مجموعه‌ده‌کی تصویرلری ترسیم واهدا ایلمشدر .

هجوم

بولوحه مدنتنده چيتقوغرافنك طرز عاليسيله غايت فنا ياپديرلمش ومقدما ثروت فنونده اوصورتله طبع ايدلمش اولديغي حالده بودفعه طبعهٔ اولاسندن دها اعلا تمثيل قلنمشدر .

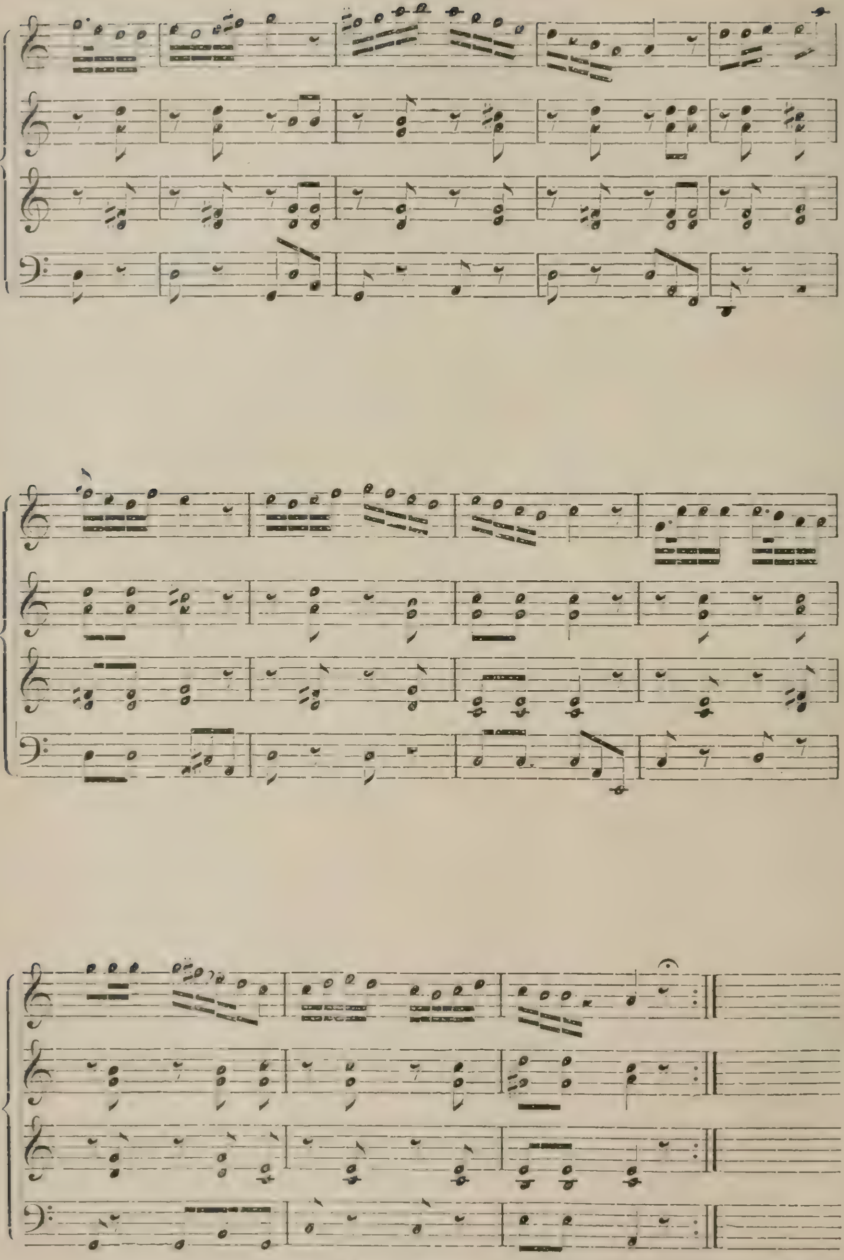

☞ بو نوطه مطبعهٔ ابو الضیاده نوطه‌یه مخصوص حرفلرله ترکیب اولنمشدر .

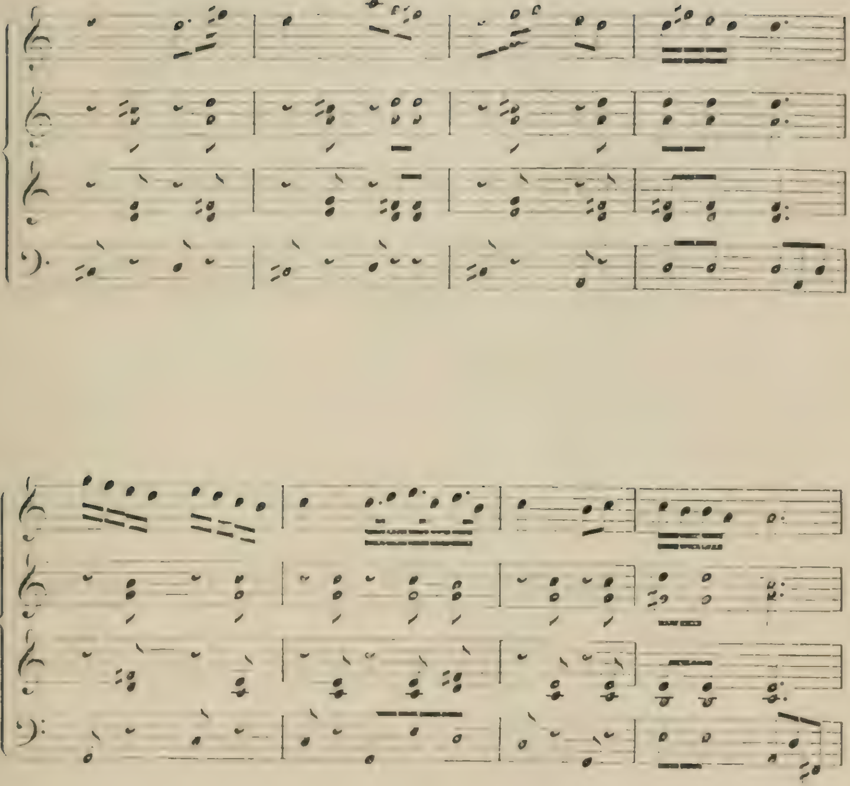

قوده
Coda.

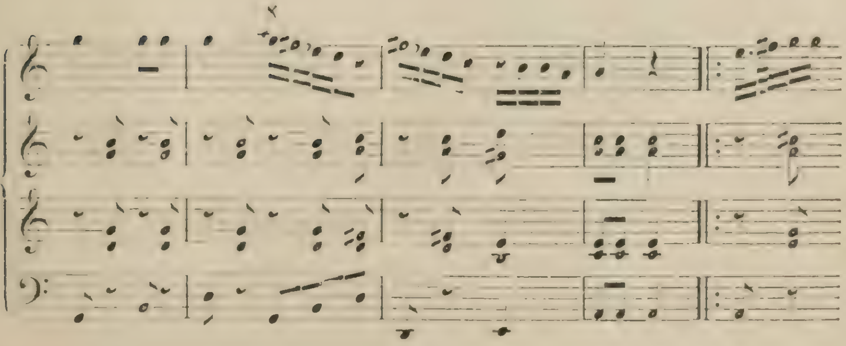

باندو ايچون

Pour la Bande.

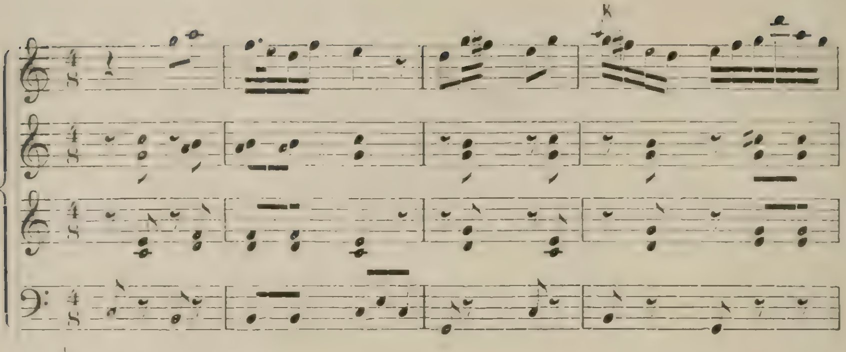

باصو
Basso.

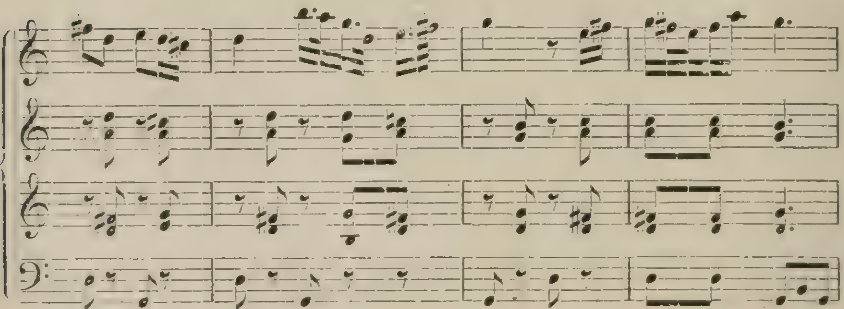

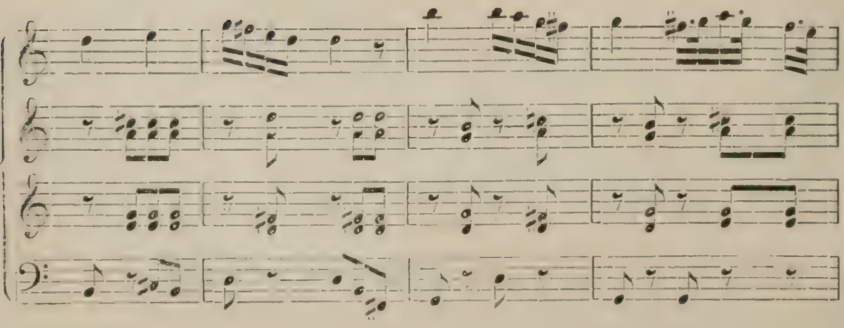

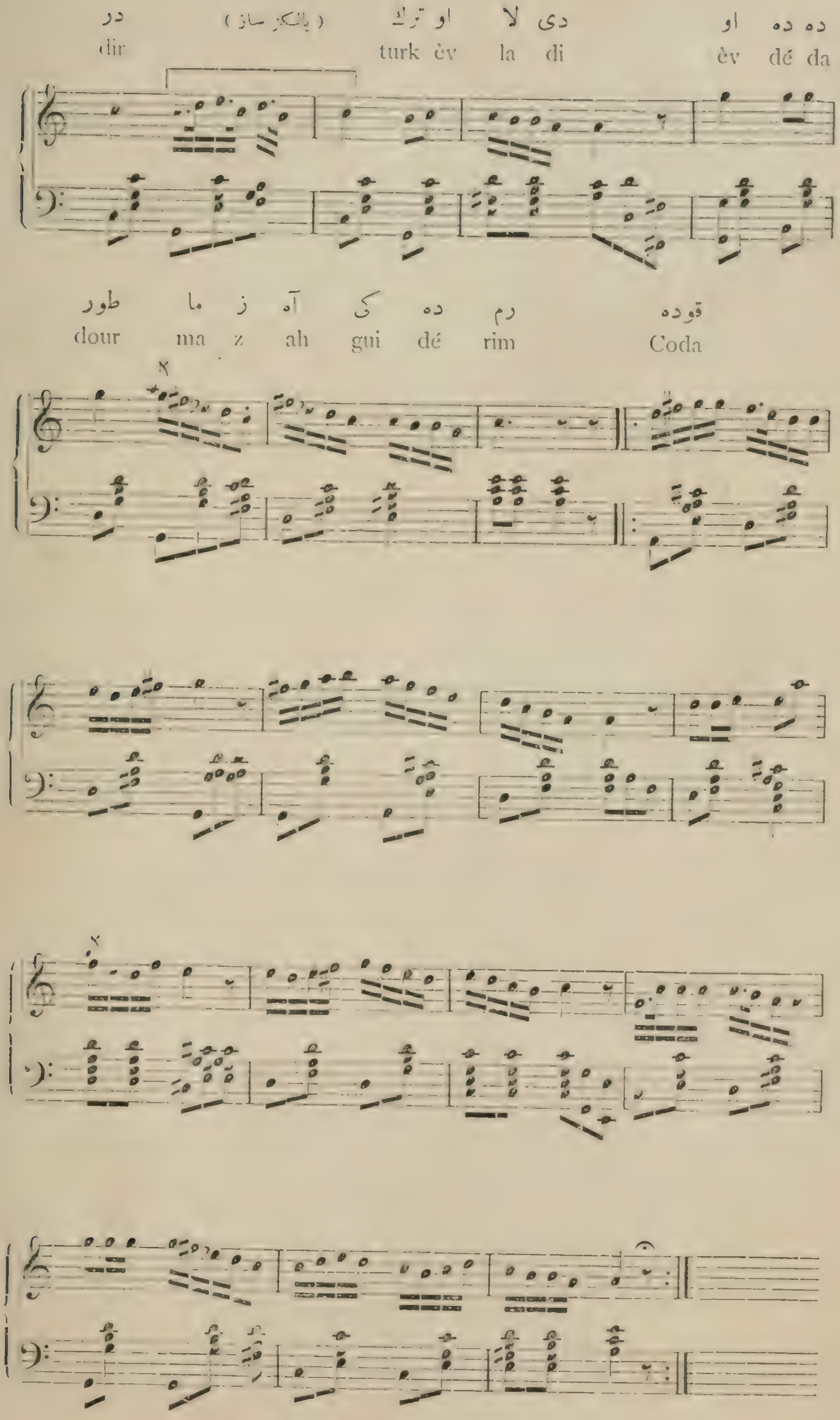
او ده ده دی لا او ترك (يالكز ساز) در
dir turk èv la di èv dé da
قوده رم ده کی آه ز ما طور
dour ma z ah gui dé rim Coda

ملّی عسکر شرقیسی — مقام گردنیه

بسته‌کاری :

ازمیر حمیدی صنایع مکتبی موسیقی معلمی

سانتو شکاری

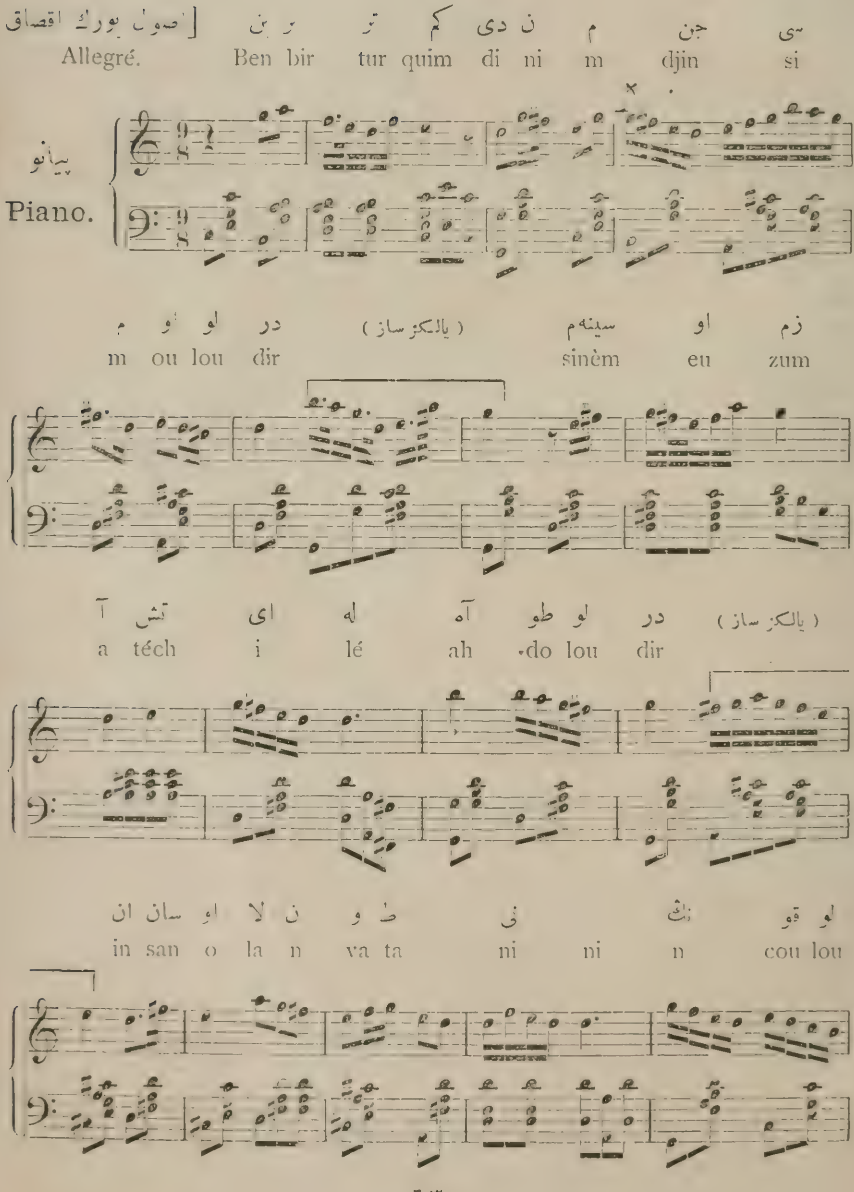

حاصلات صافیه‌سنڭ ایکی بیڭ غروشی اولادشهدا ومعلولین غزاة عساکر
شاهانه سرگیسنه وَبش یوز غروشی‌ده میرکون مکتب ابتدائیسنه عائددر

فیئاتی ٦ غروش

PL
248
Y87T88
1899